

територією. Тому першочерговим завданням має бути розвиток тих коридорів, які не мають конкуренції в залученні вантажів (коридор №5), і тих, серйозну конкуренцію яким складають сьогодні російські коридори (№9, №3). Такий підхід дозволяє зекономити гроші та ефективніше організувати міжнародні зв'язки через Україну. А це можливо реалізувати при активній державній підтримці як на законодавчому, так і на макроекономічному рівні, із залученням широкого спектру стимулюючих заходів для підвищення ефективності розвитку міжнародних транспортних коридорів.

Література

1. Волинський Г. Про конкурентні переваги в умовах глобалізації / Г. Волинський // Економіка України. – №12. – 2006. – С. 56-57.
2. Реальний стан створення національної мережі МТК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19428>
3. Бакаєв А.А. Міжнародні транспортні коридори / А.А. Бакаєв, О.О. Кутах. – К.: Знання, 2005. – 415 с.
4. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mintrans.gov.ua/uk/show/transports.html>.
5. Україна має значні можливості залучення додаткових транзитних вантажів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rvps.kiev.ua/news.php?id=12>.

338.2 : 339 (437.3)

*Побірченко В.В., к.геогр.н., доцент,
Логасюк Ю.А., магістрант,
ТНУ імені В.І. Вернадського*

ДОСВІД ЧЕХІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасний етап світової економіки характеризується складними процесами інтернаціоналізації і глобалізації, становленням прогресивних інноваційних форм і моделей господарської діяльності. Світовий економічний розвиток підтверджує тенденцію зміцнення технологічного укладу в якості ведучого в господарстві багатьох країн. При цьому інновації стають одним з найважливіших факторів, визначаючи інтенсивний характер економічного зростання, в тому числі і в економіці Чеської Республіки, що володіє значним промислово-економічним потенціалом, і сприяють ефективності і конкурентоспроможності економіки. У групі розвинених країн вони використовуються у виробництві від 20% до 40% всього обсягу товарів і послуг, в Чехії – 13% [1].

Разом з тим Чехія сьогодні продовжує стикатися з недоліком належних рішень проблем в галузі виробництва, науки і освіти. Тому актуальність даного дослідження в цілому визначається насамперед тим, що перед Чехією стоїть завдання якнайшвидшого формування економіки інноваційного типу та її подальшої інтеграції як до ЄС, так і у світове господарство на тих принципах, які відповідають національним інтересам країни.

Потреба розвитку економіки Чехії на базі інноваційної сфери була сформована відносно недавно, і зарубіжна економічна наука приділяла даній проблем недостатню увагу. Значний внесок у розробку цієї проблеми внесли такі економісти, як: С. Пітра, М. Мандел, К. Янда, Е. Сігелкова, О. Дедек, Я. Філіп, М. Шмсула, П. Станік, Г. Хотеллінг, Р. Блекер, К. Каска, М. Портер, Дж. Гелбрейт, Дж. Кларк, Й. Шумпетер, Т. Сакайя, Л.І. Абалкін, А.Г. Аганбегян, Е.Ф. Авдокушин, А.А. Динкін, А.І. Пригожин, А.В. Гришин, Р.І. Хасбулатов, Н.П.Шмельов, Ю.П. Морозов, К.В. Юдаєв та ін

Тим не менш, слід зазначити, що поки недостатньо вивченим залишається коло проблем, пов'язаних з комплексним обґрунтуванням стратегії інноваційного розвитку Чехії.

Мета дослідження полягає в аналізі умов формування інноваційної політики в Чехії на основі комплексного вивчення сучасного стану економіки країни та її інноваційної сфери.

Чеська Республіка (ЧР, Чехія) пройшла складний шлях політичної та соціально-економічної трансформації від соціалістичної політико-економічної системи до демократичного суспільно-політичного устрою і ринкової економіки, і в даний час відноситься до категорії країн – «Країни з розвинутою економікою» [2]. Чехія займає територію площею 78,9 тис. кв.км (0,05% загальної світової території) і забезпечує випуск близько 0,3% світової валової продукції.

З моменту відділення Словаччини та Чехії (1993р.) і прийняття останньої до складу Європейського Союзу (2004р.) починається новітня історія економіки Чехії. В економіці країни в умовах адаптації до

Європейського Союзу відбулися серйозні структурні галузеві зрушення: було закрито виробництво тих видів продукції і матеріалів, де Чехія не в змозі ефективно конкурувати в умовах глобалізації ринків. Серед найбільш конкурентоспроможних можна виділити галузі, пов'язані з автомобілебудуванням, електротехнікою та електронікою, металургією, хімічною і харчовою промисловістю і туризмом. Разом з тим, в результаті проведених структурних реформ і іноземним інвестиціям, чеська промисловість значно модернізувалася, а економіка в цілому стала менш матеріало- та енергоємною.

З метою досягнення поставлених цілей Чехія, як і інші країни ЄС, розробила програму реформ на період 2005-2008 рр. з урахуванням національної специфіки.

Завершення цієї програми за часом збіглося з розгортанням світової фінансової кризи, що змусило уряд переглянути деякі орієнтири на розвиток на період 2009-2014 рр. Однак технологічні та соціально-економічні цілі держави, в цілому, залишилися незмінними.

До світової фінансово-економічної кризи (що почалася в 2008 і триває до сьогодні) економічне зростання було досить стійким і поступальним: темп приросту реального ВВП в період 2003-2007 роки перевищував 6% (проти аналогічного показника по групі країн «зони євро»: в межах 2,6-3,0% на рік), лише в 2010 р. впав до - 4,2%. Динаміка основних макроекономічних показників економіки країни в період кризи представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Основні макроекономічні показники розвитку Чехії

Показники	2008	2009	2010	2011
ВВП, в поточних цінах, млрд. долл. США	173,9	216,4	184,7	220,4
Темп приросту ВВП, в реальних цінах, %	6,1	2,5	- 4,2	2,4
Темп інфляції, %	2,8	6,3	1,0	1,1
Рівень безробіття, %	5,3	6,1	9,2	8,5
Темп приросту промислового виробництва, %	9,0	5,3	- 14,4	12,9
Приток ПІІ, млрд. долл. США	10,4	10,7	2,7	4,2
Експорт, млрд. долл. США	122,8	146,4	112,4	153,2
Імпорт, млрд. долл. США	118,4	142,2	104,3	154,4
Сальдо торговельного балансу, млрд. долл. США	4,4	4,2	8,1	-1,2
Золотовалютні резерви, млрд. дол. США	31,1	42,1	39,9	44,0

* Джерело [3]

Проведене дослідження дозволило встановити, що ще до вступу Чеської Республіки в ЄС були створені нові можливості для розвитку власної інноваційної політики. Вступ Чехії в ЄС сприяв початку інтенсивної роботи по формуванню нормативно-правової бази інноваційної та науково-дослідної діяльності в тісному контакті з інститутами ЄС та окремими країнами Союзу. Головним документом, що визначає в даний час основні напрями розвитку та вдосконалення чеської інноваційної системи, стала «Національна політика в галузі інновацій на 2009-2014 рр.» [5].

У сучасній світовій практиці прийнято розрізняти наукову (науково-дослідну), науково-технічну діяльність, а також експериментальні (дослідно-конструкторські) розробки. Всі ці види діяльності спрямовані на отримання, поширення та застосування нових знань і науково-технологічних нововведень.

Ринок інновацій формують різного роду суб'єкти: наукові організації, вищі навчальні заклади (інститути, університети, академії), тимчасові наукові колективи, об'єднання науковців, науково-дослідні підрозділи комерційних компаній, самостійні лабораторії і відділи, національні і зарубіжні дослідники. Н а основі аналізу стану інноваційної сфери в Чехії можна виділити структуру інноваційного бізнесу, представлена в табл. 2.

Таблиця 2

Структура інноваційного бізнесу в Чехії, 2011 р.

Показники	Інноваційний бізнес		Включають інновації	
	Всього	% *	Продукція	Технології
Бізнес, всього	12833	31,5	7219	11110
малий (10-49 зайнятих)	8287	26,2	4450	7200
середній (50-249 зайнятих)	3967	45,3	2082	2650
крупний (250 і більше зайнятих)	879	64,4	687	1160

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Показники	Інноваційний бізнес		Включають інновації	
	Всього	% *	Продукція	Технології
За галузями діяльності:				
Промисловість, всього	6869	42,1	4862	5544
у тому числі:				
Металообробка	1140	41,9	675	885
Машинобудування	815	53,1	574	585
Електротехніка та оптика	649	49,0	510	574
Транспортне машинобудування	250	57,2	190	174
Споживання електрики, газу та води	89	26,8	37,5	83,5
Послуги, всього	3185	35,2	1941	2232
у тому числі:				
Оптова та комісійна торгівля	1450	34,5	780	1145
Транспорт, комунікації	485	22,7	3845	372,2
Фінансові послуги	185	57,1	145	120,3
Комп'ютерні	520	63,8	4523	320,2
Архітектурні та інженерні	286	33,1	131,2	230

* Частка від загальної кількості підприємств

* Джерело [3]

По своїй суті інноваційна політика Чехії відноситься до категорії інноваційної політики «другого покоління». Передбачається, що інноваційна політика «третього покоління» в Чехії буде здійснюватися в рамках Стратегії економічного зростання, що розробляється в ув'язці з попередніми нормативними актами. Тут необхідно відзначити, що в даний час не тільки Чехія, але і більшість країн ЄС ведуть боротьбу з недостатньою координацією у сфері підтримки інновацій та сприяння інноваційному процесу.

Аналіз стану науково-технічного потенціалу економіки країни і можливостей в області НДДКР дозволяє оцінити інноваційну сферу як ключовий чинник розвитку чеської економіки. Згідно з останніми оцінками Всесвітнього економічного Форуму, за індексом глобальної конкурентоспроможності в 2012 р. Чехія посідає 31 місце у світі [6].

Це показує «вище середньої» здатність національної економіки до сталого розвитку та стан інноваційного розвитку. Міжнародна конкурентоспроможність країн в сучасних умовах все більше пов'язується з інноваційними високотехнологічними виробами. Так, частка Чехії на світовому ринку високотехнологічних товарів в 2012 р. становила 4,3% [6].

В цілому Чехія має всі можливості для розвитку свого інноваційного потенціалу. Однак, для успішного його нарощування державі необхідно вжити заходи, пов'язані зі збільшенням витрат на освіту, підвищенням конкурентоспроможності чеської продукції шляхом інтенсифікації взаємин між освітніми установами та бізнесом у сфері наукових досліджень, стимулюванням інноваційної діяльності та ін. Високотехнологічний комплекс, що зв'язує воедино всі перераховані заходи, здатний забезпечити довгострокове якісне зростання чеської економіки.

Велика увага в Чехії приділяється програмам НДДКР у сфері високих технологій в напівпровідниковій і суміжних галузях. Значна частина зростаючого потоку прямих іноземних інвестицій в НДДКР, призначених для «нової» Європи, направляється в Чеську Республіку (4,1 тис.долл.США на душу населення) [7]. Це обумовлено економічним стимулюванням урядом проведених робіт, наявністю висококваліфікованих і високоосвічених кадрів (у тому числі фахівців-розробників технологій аналогової/ змішаної обробки сигналу і засобів управління споживаною потужністю), а також низькими підприємницькими витратами.

У ході аналізу стану інноваційної системи Чехії було виявлено, що вирішальне значення для її розвитку має державна підтримка інноваційної діяльності всіх суб'єктів господарювання [8].

Перш за все, держава повинна забезпечувати перехід економіки на інноваційний тип розвитку. Основний акцент в інноваційній політиці країни повинен полягати в переході до організації партнерства і кооперації учасників інноваційного процесу, в тому числі держави та приватного сектору економіки. При цьому завдання держави в інноваційній сфері повинні бути пов'язані з формуванням підприємницького конкурентного середовища, збереженням і розвитком дослідних програм, участю держави у формуванні та розвитку єдиної інноваційної системи (об'єднання підприємницьких співтовариств, вузів, державних інститутів). Це, на нашу думку, може забезпечити вільний трансфер знань, їх розподіл і трансформацію в конкурентні технології. Така система забезпечить орієнтацію дослідницького середовища на задоволення виникаючих інноваційних потреб виробництва, з якісним управлінням інноваційними процесами.

Державна інноваційна політика повинна бути спрямована на створення умов для підвищення активності підприємницького середовища, орієнтацію науки на вирішення завдань технологічного розвитку країни, заглибленні кооперації між науково-дослідницькою і підприємницькою сферами і, вдосконалення механізму передачі знань, підтримку проривних напрямів технологічного розвитку шляхом активізації партнерства держави і промисловості. Відповідно, ці завдання не можуть бути вирішені «самі по собі», для цього необхідно створити потужні стимули та механізми їх реалізації на базі державної і регіональної політики.

Ефективна роль чеської держави в розвитку інноваційної системи багато в чому залежить від вирішення наступних стратегічних завдань [9]:

1. Розвиток у компаній стимулів до інновацій, для чого необхідно створення конкурентного середовища, в умовах якого будуть успішно розвиватися тільки ефективні власники.
2. Організація процесу виробництва знань, що вимагає створення більш адекватної системи оплати праці вчених в залежності від якості одержуваного ними наукового результату.
3. Створення умов для ефективної інноваційної взаємодії науки, бізнесу і держави, шляхом створення відповідної інфраструктури.
4. Сприяння трансферту технологій шляхом безпосередньої передачі інноваційних технологій, встановлення чіткої цілеспрямованої регламентації відповідних процедур і фінансових взаєморозрахунків.
5. Формування мотивації для виникнення кооперативних взаємовідносин в дослідженнях і розробках між приватним та державним науково-технічним сектором. Це – одне з найбільш важливих завдань для забезпечення технологічного розвитку країни в перспективі.
6. Підвищення освітнього рівня менеджменту та полегшення доступу до необхідної інформації. При цьому важливо формування у виробників здатності до адаптації залучення ззовні технологій, оскільки тільки за рахунок власних новацій не можна вирішити завдання переозброєння підприємств і виникнення у них інновацій.

Державна інноваційна політика як частина соціально-економічної політики Чеської Республіки повинна бути спрямована на побудову високоєфективної, гнучкої і сприйнятливої до нововведень економіки, мобілізацію економічного і науково-технічного потенціалу країни для прискорення переходу економіки країни на інноваційний шлях розвитку.

Механізмом, що забезпечує функціонування і розвиток економіки, заснованої на знаннях, повинна стати національна інноваційна система Чехії, що представляє собою сукупність державних, приватних та громадських організацій і механізмів їх взаємодії, в рамках яких здійснюється діяльність по створенню, зберіганню та поширенню нових знань і технологій. НІС повинна формувати таку систему взаємин науки, промисловості і суспільства, коли інновації є основою розвитку економіки та суспільства, а потреби інноваційного розвитку, в свою чергу, визначають і стимулюють найважливіші напрямки розвитку наукової діяльності. В рамках НІС держава покликана формувати і здійснювати свою політику з метою досягнення і підтримки високого рівня конкурентоспроможності та ефективності економіки Чехії.

Найважливішими напрямками державної інноваційної політики при формуванні цілісної національної інноваційної системи повинні стати: створення умов для підвищення інноваційної активності підприємницької сфери; орієнтація науки на вирішення завдань інноваційного розвитку економіки країни; розвиток кооперації між науково-дослідницькою і підприємницькою сферами; вдосконалення механізму передачі знань; підтримка пріоритетних напрямів технологічного розвитку шляхом організації партнерства держави і промисловості.

Основні етапи реалізації інноваційної політики повинні передбачати створення попередніх умов для форсованого переходу на інноваційний шлях розвитку, формування мережевих взаємодій, кластеризацію інноваційної системи.

Основою переходу Чехії до інноваційного розвитку повинно стати посилення її науково-технічного потенціалу, вдосконалення первинної і вторинної освіти, прискорений розвиток малого і середнього бізнесу, підвищення конкурентоспроможності чеської економіки та вдосконалення інформаційного забезпечення НДДКР та його результатів.

Література

1. Обзор мирового экономического и социального положения за 2012 год: поощрение развития – без ущерба для экологии нашей планеты. ООН. Экономический и Социальный Совет, С.1, 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gosbook.ru/node/61153>
2. Перспективы развития региональной экономики: Европа. Плавание по штормовым водам. Октябрь 2011 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/reo/eur/2011/ereo1011intror.pdf>
3. Czech Republic: key macroeconomic indicators [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf>
4. Швейда П. Опыт Чешской республики / П. Швейда // Материалы Международной конференции ICSTI, 24. 11. 2011 г. – Москва, 2011. – С. 25-27.
5. Чехия: какова настоящая цена имиджа этой страны? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.profi-forex.org/news/entry1008070153.html>
6. Система инновационного предпринимательства в Чешской республике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.innovbusiness.ru/content/document_r_64F4CAAF-7E40-428E-93BB-E8D3DF51CF4B.html
7. Крадохвил О. Экономика современной Чехии / О. Крадохвил // Международная экономика. – 2010. - №12. – С. 12-27.
8. Швейда П. Инновационные условия в Чешской Республике / П. Швейда // Информационно-аналитический журнал «Новости науки и технологий». – 2007. - №2 (6). - 05 февраля 2008г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://belisa.org.by/ru/izd/stnewsmag/2_2007/art10_6_2007.html
9. Стратегия международной конкурентоспособности Чешской республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.czech.cz/ru>
10. Ассоциация инновационного предпринимательства Чешской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.aipcr.cz
11. Инновации и инновационные технологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rustradecz/index.php
12. Новый научно-технологический парк в Чехии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cvut-msm.ru/?p=129>

339.923:061.1

*Побірченко В.В., к.геогр.н., доцент,
Феденко Я.В., магістрант,
ТНУ імені В.І. Вернадського*

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ТА ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

В Європейському Союзі (ЄС) вже на протязі багатьох років велика увага приділяється формуванню і реалізації ефективних підходів до розвитку сільських територій, які за час свого існування зазнали значних змін: від забезпечення продовольчої безпеки на основі інтенсивного сільського господарства до підтримки диверсифікованого розвитку багатофункціональної сільської економіки, створенню привабливих робочих місць, і підвищенню рекреаційного та екологічного потенціалу села.

Сьогодні в ЄС розроблений і застосовується комплекс адміністративних, економічних, правових та інших інструментів, спрямованих на розвиток сільської місцевості; сформована багаторівнева і міжвідомча система управління і фінансування сільського розвитку. Розробкою та реалізацією стратегій і програм розвитку сільських територій займається ряд міністерств і відомств, за активної участі аграрних та промислових об'єднань, організацій по охороні навколишнього середовища, регіональних управлінь, представників приватного сектору та сільського населення.

Вивченню розвитку сільських територій ЄС присвячені праці багатьох зарубіжних учених: О.М. Антипова, В.М. Баутін, С. Бетца, Л.В. Бондаренко, В.Борка, Т.І. Заславської, В.В. Козлова, В.В. Лазовського, Х. Магеля, А.В. Мерзлова, К. Мюллера, В.І. Назаренко, Т.Г. Нефедової, Л.А. Овчінцевої, А.П. Огаркова, Б.П. Панькова, О.І. Пантелєєвою, А.Г. Папкова, А.В. Петрикова, Х. Хоппе, І.Г. Ушачева, Н.В. Чепурних та ін. Але, в останні десятиліття в теоретичних і практичних підходах до розвитку сільських територій ЄС